

TEMA 1:

O INICIO DA IDADE MEDIA: REINOS XERMANOS, IMPERIO BIZANTINO E APARICIÓN DO ISLAM

ÍNDICE

APARTADO 1: INTRODUCCIÓN

AP. 2: CRISE E CAÍDA DO IMPERIO ROMANO

AP. 3: OS REINOS XERMANOS. O IMPERIO CAROLINXIO.

AP. 4: O IMPERIO BIZANTINO.

AP. 5.- A CIVILIZACIÓN MUSULMANA.

Páxinas libro de referencia: tema 1.

APARTADO 1: INTRODUCCIÓN.

A Idade Media é aquel período da historia que sucede á Idade Antiga. Os historiadores estableceron como inicio e fin deste período as seguintes datas e acontecementos:

	DATA	ACONTECEMENTO
INICIO	476	Caída do imperio romano
FIN*	1492	Descubrimento de América
* Respecto da data de fin da Idade Media tamén se toma como referencia o ano 1453 d.C, momento no que a conquista turca de Constantinopla pon fin ao imperio bizantino (naquel momento era considerado o imperio herdeiro da antigo imperio romano)		

O paso da Idade Antiga á Idade Moderna trouxo consigo cambios moi significativos a nivel dos pobos e culturas que se estenden ao redor do mar Mediterráneo:

FINAIS DA IDADE ANTIGA	INICIOS DA IDADE MEDIA
Todas as terras formaban parte dun único imperio: o imperio romano	O territorio foi repartido entre tres culturas distintas: xermanos, bizantinos e musulmáns.

Así, a Idade Media comeza con **tres culturas como protagonistas ao redor do Mediterráneo**, interactuando entre sí, de maneira pacífica e violenta ao mesmo tempo, o que vai deixar como pegada frecuentes cambios nas fronteiras, pero sobre todo vai ir configurando as condicións de vida a nivel político, económica, social e cultural dos habitantes de Europa.

Nesta unidade comezaremos repasando como era a situación política a finais da Idade Antiga para entender a sucesión de acontecementos que levaron ao fin do Imperio Romano e a inicio dun novo período, coa aparición de tres novas culturas, sobre as cales aprenderemos as súas características principais.

AP. 2: CRISE E CAÍDA DO IMPERIO ROMANO.

>> A CRISE DO IMPERIO:

Cara finais do século III d. C o imperio romano acadou a súa máxima expansión territorial, rematando a súa época de esplendor. A partir dese momento (séculos IV e V d. C) comeza un **período de crise** provocada por toda unha serie de transformacións ás que o imperio non foi capaz de facer fronte e que acabarán provocando a súa desaparición.

- **Os emperadores non eran capaces de impoñer o seu poder** sobre os xenerais do exército, que actuaban por libre e incluso nomeaban emperadores segundo os seus intereses.
- **Dificultades para defender as fronteiras** (o "limes" para os romanos) do imperio. Os ataques dos xermanos ao norte e dos persas en Asia fixéronse mais frecuentes.
- **Crise económica provocada polo descenso do comercio** e o empobrecemento das cidades
- **Aumento das revoltas sociais** provocadas polo aumento de impostos e o empobrecemento da poboación.

>> A AMEAZA DOS POBOS BÁRBAROS.

O imperio romano veu agravado os seus problemas internos pola acción dos pobos situados fora das súas fronteiras, aos que os romanos chamaban **pobos bárbaros**, por manter unhas formas de vida diferentes ás súas.

Ao norte do imperio situábanse os **pobos xermanos** e mais ao leste, **os hunos**, un pobo guerreiro, moi violento. Co paso do tempo, **os xermanos comezaron a cruzar con mais frecuencia as fronteiras do Imperio**: algúns destes grupos asentáronse pacificamente dentro das fronteiras do imperio (por exemplo, os suevos na Gallaecia); mentres que outros preferían incursións de saqueo para roubar, o que acabou por danar gravemente a economía do imperio.

>> OS INTENTOS DE SOLUCIÓN: A DIVISIÓN DO IMPERIO.

Ante a gravidade da situación e a dificultade de gobernar un imperio tan extenso, **os emperadores romanos tentaron buscar solucións.**

O intento de solución mais relevante foi o adoptado no ano 395 d. C polo emperador **Teodosio**, que **dividiu o imperio romano en dúas metades, cedéndolle cada unha das metades aos seus fillos:** o imperio de Oriente e o imperio de Occidente.



- **O imperio de Oriente**, que estableceu a súa capital na cidade de Constantinopla. Moito mais poderoso, conseguiu sobrevivir aos ataques xermanos para converterse no Imperio Bizantino.
- **O imperio de Occidente**, estableceu a capital en Roma pero tivo que trasladarse a outras cidades como Milán ou Rávena, por mor dos ataques dos pobos xermanos.

>> A FIN DO IMPERIO ROMANO.

A presión que os hunos exerceron sobre os pobos xermanos obrigou a estes pobos a buscar novos territorios dentro do imperio provocando as chamadas invasións bárbaras.

A debilidade do imperio de Occidente fixo imposible evitar estas incursións, favorecendo que os xermanos comezaran a dominar grandes territorios do imperio.



O **feito decisivo** tivo lugar no ano 476 d. C, cando o líder xermano Odoacro depuxo ao emperador romano Rómulo Augústulo e conquistou Roma.

Con este acontecemento considérase que se pon fin ao imperio romano, e con elo remata á Idade Antiga e comeza un novo período: a Idade Media

AP. 3: O IMPERIO BIZANTINO.

>> O IMPERIO DE ORIENTE CONVÉRTESE NO IMPERIO BIZANTINO.

O imperio romano de Oriente, mais rico e poderoso, logrou resistir os ataques dos pobos xermanos.

A capital, Constantinopla, posuía unhas excelentes murallas e os xermanos optaron por enfocarse obre o territorio de occidente.



Recreación da antiga cidade de Constantinopla



Murallas na actualidade da cidade Constantinopla

Tras as invasións xermanas, o imperio de Oriente adoptou o nome de Imperio Bizantino, facendo referencia ao nome que tiña a súa capital antes de pasar a chamarse Constantinopla. A súa historia durou ata 1453, ano en que foi conquistada polos turcos otománs.

>> ETAPAS: DA ÉPOCA DE ESPLENDOR Á DECADENCIA.

Na súa longa existencia (1.000 anos aproximadamente) o Imperio pasou por diferentes fases:

INICIALMENTE	O imperio estendía o seu poder polos Balcáns, Grecia, Asia Menor, Siria e Exipto
FASE DE ESPLENDOR	Reinado de Xustiniano (527-565) e a súa esposa Teodora. O seu obxectivo de goberno foi recuperar as terras do antigo Imperio romano e conseguiu conquistar territorios no norte de África, sur de Hispania e da Península Itálica.
DECADENCIA	Co paso do tempo: • os musulmáns conquistan as provincias mais ricas (Exipto, Palestina e Siria) • os normandos (viquingos) expulsan aos bizantinos das posesións italianas. • os cristiáns que ían ás cruzadas apodéranse de territorios en Oriente.
FIN	Os turcos conquistan Constantinopla en 1453, poñendo fin ao imperio bizantino

>> ORGANIZACIÓN DO IMPERIO.

O imperio bizantino mantivo do imperio romano a consideración de **Estado teocrático**, no cal a figura do emperador, que adoptou o **título grego de basileus**, era considerado o representante de Deus na terra. Así, o emperador concentraba na súa persoa todo o poder, sendo ao mesmo tempo xefe político, xefe relixioso e máxima autoridade militar.

O emperador era axudado no goberno polos **funcionarios**, encargados de aplicar as ordes do emperador ao longo do imperio; os **diplomáticos**, encargados de manter as relacións con outros países; e os **estrategos** (xefes político-militares), encargados de gobernar as provincias.

Para facilitar o goberno, as leis deixáronse por escrito no chamado **Código de Xustiniano**, que se inspiraba no antigo dereito romano.

La organización política del Imperio Bizantino



>> ECONOMÍA E SOCIEDADE NO IMPERIO BIZANTINO.

A **nivel económico**, o imperio bizantino acadou unha **gran prosperidade**, sobre todo nos primeiros tempos, gracias a que se mantivo o modo de vida herdado dos tempos dos romanos.

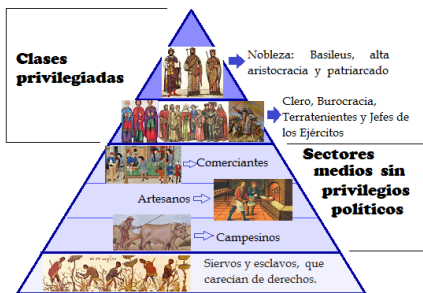
A base da economía era a **agricultura**, que se organizou a partir de grandes latifundios, pertencentes á nobreza e aos mosteiros, e traballados por servos. Pola súa parte, a **artesanía** baseouse na fabricación de artigos de luxo, como sedas, tapices, ourivería, obxectos de marfil... que eran moi apreciados no exterior.

Sen embargo, a actividade mais destacada era o **comercio**, que se beneficiou da posición estratéxica do imperio bizantino, a medio camiño entre Europa e Asia. Isto permitiu a Constantinopla, converterse nun dos principais mercados da **Ruta da Seda**, na cal se intercambiaban os principais produtos da época (sedas e especies procedentes de Oriente; marfil e perlas da India, ou ámbar, peles e trigo do norte de Europa)



Ámbar

A nivel da sociedade, a sociedade bizantina estaba fortemente xerarquizada. Organizábase dun modo piramidal, repartido da seguinte maneira:



- **No cumio** atopábase **o basileus**.
- **Por debaixo** situábase a aristocracia, composta polo alto clero (patriarca de Constantinopla á cabeza), a nobreza de palacio e os altos mandos do exército. Eran grupos que tiñan moita influencia política e poder económico, por ser os propietarios dos grandes latifundios.
- **Nun nivel intermedio** aparece o resto da sociedade: clases traballadoras (agricultores, artesáns...), baixo clero, funcionarios, soldados...
- **No último escalafón**, servos e escravos, que traballaban para os demais.

>> RELIXIÓN E CULTURA.

A nivel de relixión, **a Igrexa bizantina alcanzou un enorme poder** que afectaba a toda a sociedade. A nivel político, era a encargada de coroar ao emperador; economicamente, posuía latifundios agrarios dos que obtiña grandes riquezas; e socialmente, exercía un dominio espiritual sobre a poboación.

Sen embargo, na súa historia destacan **dous grandes problemas**:

1.- A "querella iconoclasta". Houbo períodos nos que as relacións entre emperador e clero foron moi tensas, porque os emperadores prohibiron o culto ás imaxes relixiosas (iconas) co obxectivo de diminuír o poder da Igrexa. Sen embargo, a presión dos monxes e as clases populares forzou ao emperador a autorizar de novo o culto ás imaxes.

2.- O "Cisma de Oriente" (1054). A rivalidade entre a igrexa bizantina e o Papa de Roma remataron coa separación do cristianismo en **dúas variantes**:

- por un lado, a **Igrexa católica**, con sede en Roma e baixo a autoridade do Papa,
- e por outro, a **Igrexa Ortodoxa**, que recoñecía a autoridade do Patriarca de Constantinopla. (xefe da igrexa bizantina)



Encontro entre o Papa e o Patriarca



A partir deste momento, os monxes ortodoxos converteron a esta variante do cristianismo na relixión dos pobos do leste de Europa.

En canto ao aspecto cultural e os modos de vida bizantinos destacan:

- o abandono das influencias romanas para **recuperar as influencias gregas**, con maior tradición nesa área, como demostra o feito de tomar o idioma grego como lingua oficial do imperio.
- a posición estratéxica do imperio permitiu o **intercambio de coñecementos entre as culturas xermánica, islámica e asiática**, facendo de Constantinopla un dos **principais centros culturais do momento**.

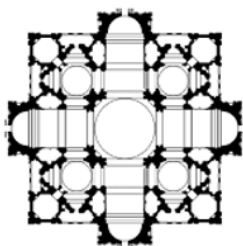
>> ARTE BIZANTINA.

A arte bizantina combina elementos clásicos gregos e romanos, con elementos orientais, mais luxoso e coloristas. O resultado é unha **arte rica e suntuosa**, como fiel **reflexo do poder do emperador e da Igrexa**.

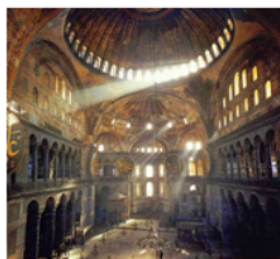
A **arquitectura** recibiu influencias gregas e romanas. Aínda que empregaron **materiais pobres** como ladrillos para a construción dos edificios, **o interior era esplendoroso** gracias ao recubrimento con mármore e mosaicos. Para levantar a estrutura do edificio, os principais **elementos construtivos** foron as columnas, os arcos semicirculares e, sobre todo, a cúpula. O tipo de edificio mais destacado foi a igrexa, tanto de planta rectangular como a de **cruz grega**¹; os exemplos mais destacados son as igrexas de Santa Sofía en Constantinopla ou San Vital en Rávena.



Igrexa de Santa Sofía



Planta de cruz grega



Interior de Santa Sofía



Interior de San Vital de Rávena

¹ Planta de cruz grega: tipo de planta empregada nas igrexas, na que as catro naves que a conforman teñen o mesmo tamaño

Respecto doutras artes, os bizantinos destacaron en dúas especialidades: na creación de mosaicos e nas pinturas sobre táboa, coñecidas como iconas:

- **A creación de mosaicos.** Os mosaicos son representacións que se realizan xuntando pequenas pezas de cores, chamadas **teselas**, coas que creaban un debuxo. Os temas elixidos eran relixiosos, ou de enxalzamento á figura do emperador. Os mais destacados son decoran a igrexa de San Vital dedicados ao emperador Xustiniano e a súa esposa.

- **As iconas**, son pinturas sobre táboa cunha temática relixiosa, e que son recoñecidos polo emprego dos dourados para a representación das imaxes.



Mosaico de Xustiniano



Fragmento mosaico Teodora



Iconas bizantinas

A importancia da arte decorativa bizantina queda de manifesto en que os seus modelos de representación inspiraron a arte medieval europea.



AP. 4: OS REINOS XERMANOS.

Na fronteira norte e leste do Imperio romano habitaban os pobos xermanos, a quen os romanos chamaron pobos bárbaros. Este calificativo, que para os romanos tiña o significado de "estranxeiros" empregábase para indicar que eses pobos tiñan uns modos de vida primitivos en comparación co dos romanos.

>> O MODO DE VIDA DOS POBOS XERMÁNICOS:

Os chamados pobos xermánicos eran un **conxunto de tribos diferentes** (vándalos, visigodos, ostrogodos, suevos, francos, saxóns, anglos...), **pero con certas características similares**:

- vivían en **pequenos poboados** nos que as decisións se tomaban mediante unha asemblea,
- practicaban unha **economía autosuficiente** centrada na gandaría e cun excelente dominio da metalurxia,
- a nivel de relixión eran politeístas que adoraban a deuses asociados a forzas da natureza.

>> OS PRIMEIROS REINOS XERMÁNICOS:

Tras a destitución no ano 476 do último emperador do Imperio romano de Occidente, **os pobos xermanos foron repartíndose as distintas provincias do imperio e crearon reinos independentes**:

- Na Galia instaláronse os francos;
- a Península Ibérica repartiuse entre os suevos e os visigodos;
- os lombardos ocuparon Italia;
- os vándalos en África;
- os anglos e os saxóns as illas de Britania...



OS POBOS XERMÁNICOS



PRIMEIROS REINOS XERMÁNICOS

>> A CONVIVENCIA COA POBOACIÓN ROMANA.

Pese a que os xermanos ocuparon o poder, en realidade eran unha minoría respecto da poboación que vivía nos territorios que se asentaron. As xentes que habitaban os territorios do Imperio tiñan costumes e modos de vida romano. Así, co paso do tempo **a convivencia entre ambas culturas mesturouse**, dando lugar a importantes cambios entre a poboación xermana:

- **Novos idiomas.** As linguas dos xermanos mesturáronse co latín dando lugar a novos idiomas:
 - o naquelas áreas mais romanizadas apareceron as **linguas romances** (francés, castelán, galego, catalán, italiano...),
 - o mentres que nas áreas menos romanizadas mantiveron a súa lingua, dando orixe ás **linguas xermanas** (inglés, alemán, holandés...)
- **Novas leis**, froito da combinación do dereito romano coas costumes xermanas, e co tempo estas leis se puxesen por escrito.
- **Nova relixión.** Os xermanos abandonaron as crenzas politeístas para adoptar o cristianismo.

>> ARTE DOS POBOS XERMANOS.

Os xermanos eran pobos nómades polo que disciplinas como a arquitectura ou a escultura foron pouco desenvolvidas. Estes pobos preferían as obras pequenas e traballaban moi ben os metais a pequena escala.

Entre os seus restos culturais e artísticos que nos legaron destaca a **ourivería**, a arte de facer xoias con materiais preciosos como o ouro e a prata, e adornados con incrustación de pedras preciosas. Destacan as súas **fíbulas, as súas coroas, os broches ou os reliquiarios**.



>> O IMPERIO CAROLINXIO.

• EVOLUCIÓN HISTÓRICA.

De entre todos os pobos xermanos que se asentaron no imperio, o mais importante foi o fundado polos francos na Galia, onde acabou por conformar durante os séculos VIII e IX un imperio, baixo o goberno da dinastía carolinxia.

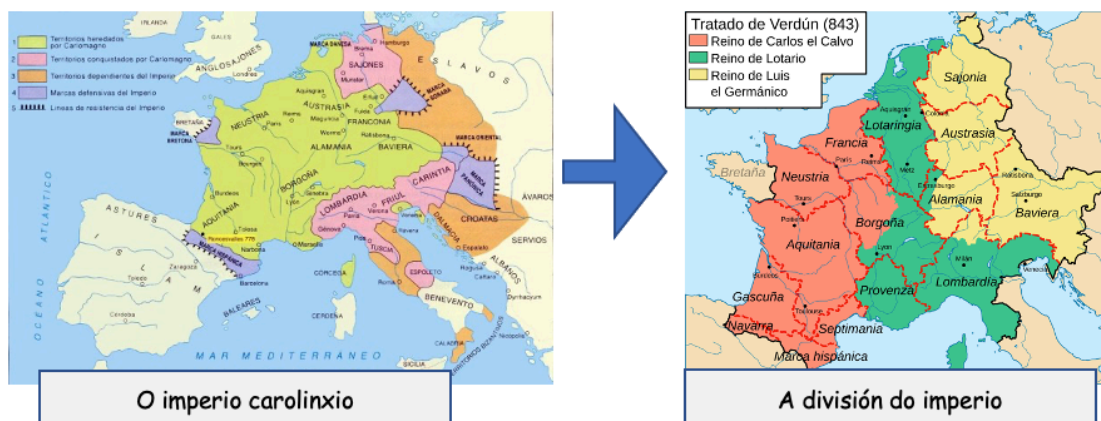
Alguns dos momentos importantes anteriores á creación do imperio carolinxo foron:

- A vitoria do nobre **Carlos Martel** sobre o exército musulmán na batalla de Poitiers (732), o que lle outorgou un enorme prestixio,
- **Pipino** (fillo de Carlos Martel) é nomeado rei dos francos no ano 751, dando inicio ao goberno da dinastía carolinxia no reino dos francos.

O **principal rei da dinastía foi Carlomagno** (742-814), que subiu ao trono co obxectivo de restablecer a unidade do antigo imperio romano. Para conseguilo, enfrontouse aos pobos veciños, conquistando o territorio dos lombardos (norte de Italia), dos bávaros (centro Europa) e dos saxóns (norte de Alemaña)

Gracias ao seu poder, Carlomagno foi **coroado emperador** polo papa de Roma no ano 800.

Sen embargo, o imperio tivo unha curta duración: a Carlomagno sucedeuno **Luís o Piadoso** e tras a súa morte, asinouse o **Tratado de Verdún (843)**. Este acordo dividía o imperio entre os netos de Carlomagno, nacendo os reinos de Francia, Lotarinxia e Xermania.



• ASPECTOS POLÍTICOS-SOCIAIS.

O **governo do imperio** residía no emperador, que ademais asumiu o papel de defensor da Igrexa Católica. Neste momento a monarquía pasa a ser **de dereito divino**, o que quere dicir, que o emperador goberna por mandato de Deus. Ao mesmo tempo, créase a **administración** composta por funcionarios, encargados de axudar no goberno.

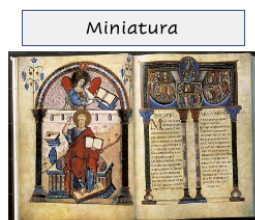
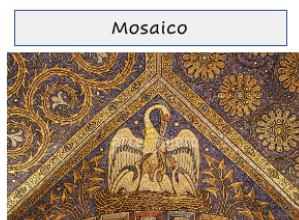
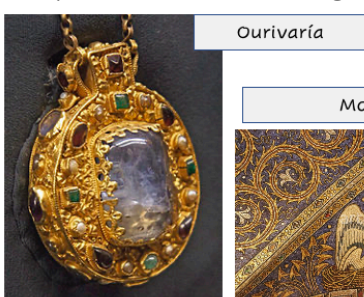
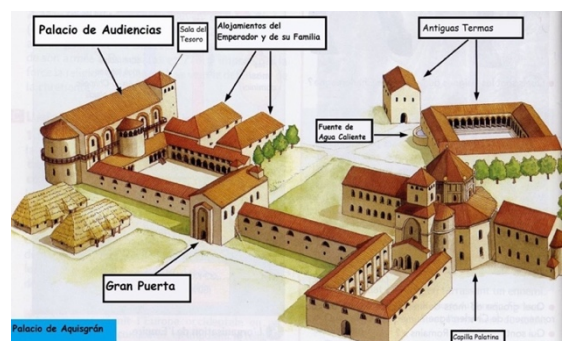
Para gobernar o territorio créanse os **condados** (territorios gobernados por un conde en nome do rei) e as **marcas** (territorios localizados nas fronteiras do imperio gobernados por un marqués). Como pago aos servizos prestados e pola súa fidelidade militar, o emperador cédelle unhas terras, chamadas **feudos**, para que as exploten.

En canto á economía, as actividades agrarias eran as mais importantes; practicábanse en grandes extensións pertencentes ao señor. Pola súa parte as actividades urbanas decaeron: a artesanía apenas se limitaba a elaborar os artigos necesarios para a vida; e o comercio, só ofrecía produtos de luxo para os poderosos.

No que respecta á sociedade, esta compoñíase dos grandes propietarios de terras; o resto de persoas libres, na súa maioría campesiños, e no escalón máis baixo, os servos, descendentes de antigos escravos e ligados ás terras do señor; é dicir, que non podían abandonala sen permiso.

A nivel cultural, naquel tempo a maior parte da poboación era analfabeta, algo contra o que se propuxo loitar o emperador. Para elo fomentou a alfabetización mediante a creación de escolas, dando lugar ao chamado **renacemento cultural carolinxio**.

A nivel artístico, como o resto de pobos xermanos, os carolinxios apenas deixaron exemplos relevantes nas disciplinas máis importantes; destacando entre todos eles, o **conxunto palatino de Aquisgrán**, capital do imperio e sede do goberno do imperio.



Sen embargo, si destacaron noutras disciplinas como a **ourivaría**, os **mosaicos** e as **miniaturas**.

AP. 5: A CIVILIZACIÓN MUSULMANA.

A/ ARABIA ANTES DE MAHOMA.

O Islam naceu na **Península de Arabia no século VII**. Este territorio, situado entre os imperios bizantino e persa, era zona de paso das caravanas comerciais que unían Oriente e Occidente.

Naquel tempo, os árabes estaban divididos en **tribus de beduínos**, independentes entre sí. **A nivel relixioso**, eran **politeístas e animistas** (adoraban a varios deuses, as forzas da natureza e obxectos); sen embargo, debido ás relacións comerciais tamén tiñan coñecemento de relixións monoteístas, como o xudaísmo ou cristianismo. As principais cidades deste territorio, eran Medina e A Meca, que eran cidades moi dinámicas que recibían comerciantes e peregrinos.



Os únicos elementos en común destes pobos eran a lingua árabe e o culto á Pedra Negra, un fragmento de pedra que se adoraba no

santuario da Kaaba, na cidade de A Meca.

B/ MAHOMA E OS INCICIOS DO ISLAM

Neste contexto naceu cara ao ano 570 **Mahoma**. No ano 610 recibiu a revelación de Alá, e comezou a predicar unha nova doutrina relixiosa, converténdose no **profeta** da nova relixión. Esta recibiu o nome de **Islam**, que significa **“submisión a Alá”**, e os seus practicantes foron coñecidos como **musulmáns**.

Mahoma comezou predicando en A Meca. Sen embargo o feito de negar o politeísmo e de que os seus seguidores foran xente humilde, provocou a oposición das elites da cidade que decidiron perseguilo. **Mahoma fuxiu no ano 622 á cidade de Medina**, onde foi ben acollido, converténdose na máxima autoridade política e relixiosa. Precisamente, esa fuxida do ano 622 coñécese como **“hégira”** e foi tomado como o inicio do calendario musulmán.

Beneficiado do seu éxito en Medina, Mahoma foi recrutando un exército co que conquistou a cidade de A Meca no ano 630. Nos dous seguintes anos, case toda Arabia estaba unificada e convertida ao Islam. Finalmente, Mahoma morreu no ano 632.

C/ AS CRENZAS MUSUMANAS

A doutrina musulmán quedou recollida tras a morte de Mahoma no seu **libro sagrado**, chamado o **Corán**. Nel recóllense os **principios relixiosos que debe seguir todo bo musulmán**. Estes son cinco:

- **A profesión de fé**, que consiste en recitar a frase “Non hai mais Deus que Ala é Mahoma é o seu profeta”
- **A oración**, cinco veces ao día en dirección á Meca, e o venres facer a oración comunitaria na mesquita.
- **A esmola** aos necesitados.
- **O xaxún no mes de Ramadán**; que consiste en non comer e beber durante as horas do día.
- **A peregrinación**, ao menos unha vez na vida a A Meca, se as circunstancias o permiten.

Ademais dos principios relixiosos, se estableceron outras normas de comportamento social como a prohibición de beber alcol, comer carne de porco ou os xogos de azar.

D/ A EXPANSIÓN DO IMPERIO ISLÁMICO.

Tras a morte de Mahoma, os musulmáns comezaron a conquistar territorios ata formar un grande imperio. Na **expansión musulmá** poden distinguirse **3 etapas**:



- **Califato ortodoxo (632-661)** → Refírese ao período no que os sucesores de Mahoma foron elixidos entre os seus amigos e familiares. A capital situábase en Medina, e con eles, o imperio estendeuse por Siria, Palestina, Exipto e Mesopotamia.
- **Califato omeia (661-750)** → Nesta etapa tomou o poder a familia dos Omeia, e trasladaron a capital á cidade siria de Damasco. O imperio conquistou territorios ata a Península Ibérica polo oeste, e ata o río Indo polo leste.
- **Califato abasí (750-1055)** → Tomou o poder a dinastía abasí, e trasládase a capital a Bagdad. Apenas se conquistaron novos territorios, e pouco entrase en crise ata que foi conquistado polos turcos. Sen embargo, foi un período de gran esplendor económico e cultural

>> QUE FACTORES EXPLICAN UNHA EXPANSIÓN TAN RÁPIDA?

Os árabes conseguiron crear un imperio que unía Oriente e Occidente en apenas 100 anos, o que resulta sorprendente. As razóns que o explican serían:

- A debilidade do imperio persa e do imperio bizantino, incapaces de frear a expansión islámica.
- Os pactos de conquista dos musulmáns cos pobos aos que sometían. Permitíanlle manter as súas crenzas e propiedades a cambio do pago dun imposto.
- Os beneficios económicos que atraían aos guerreiros, desexos do botín de guerra.
- A motivación por expandir o Islam e loitar pola fe, que se coñece como *xihad*

E/ ORGANIZACIÓN DO IMPERIO:

POLÍTICA: A persoa que gobernaba o imperio recibía o título de "**califa**", que significa "**sucesor do enviado de Deus**". O califa era ao mesmo tempo xefe político e relixioso, polo que se pode dicir que o imperio islámico era un **Estado teocrático**. En realidade, as labores do goberno repartíanse entre outros cargos, entre os que destacan:

- O **gran visir**, persoa de máxima confianza do califa, cuxa labor era o de dirixir aos secretarios dos distintos ministerios (correo, facenda, exército...).
- O **cadí**, ou xuíz, encargado de aplicar a xustiza, para a cal había que seguir as normas do Corán.
- O **emir**, ou gobernador, encargados do control das distintas provincias do imperio

ECONÓMICA: A agricultura árabe destacou no desenvolvemento da **técnica do regadío**, coa introdución de sistema de rego como noras, canles... gracias ao cal conseguiron obter moi bos rendementos dos seus campos de cultivo. En canto aos produtos que se cultivaron existía unha gran variedade, dende cereais como trigo ou cebada, a outros produtos como arroz, algodón, cana de sucre, cítricos, verduras como berenxena, espinacas..., algúns deles descoñecidos ata o momento en Occidente.



Pola súa parte, **a artesanía e o comercio tamén estaban moi desenvolvidas**, gracias á existencia de importantes cidades como Damasco, Bagdad ou Córdoba. A artesanía dedicábase á produción de tecidos, alfombras, artigos de coiro, cerámica, perfumes...; respecto do comercio, este beneficiouse da posición xeográfica do imperio islámico, entre Europa e Oriente

SOCIAL: A gran extensión do imperio islámico fixo que houbera unha grande mestura social e nel convivían:

- Diferentes **grupos raciais, como árabes, bereberes, persas...**
- Diversas **relixións, como a musulmán, a cristiá e a xudía.**
- Distintos **niveis económicos e de poder.** Aquí pódese distinguir entre a aristocracia, (minoría de orixe árabe que ocupa os cargos de poder); e a masa popular (que inclúe ao resto de poboación)

No que respecta á **vida cotiá**, as vivendas musulmáns eran sobrias, sen adornos na fachada exterior, e cun interior que xiraba en torno a un **patio central** ao que daban as habitacións. Respecto da alimentación e hixiene, ambas estaban condicionadas polos preceptos relixiosos: no primeiro caso había alimentos prohibidos (viño ou carne de porco); mentres que no caso da hixiene era un requisito para rezar, polo que todas as cidades contaban con baños públicos.

A CIDADE ISLÁMICA.

Na estrutura das cidade musulmana distínguense **dúas partes**: a medina e os arrabaldes.



1) A medina era a parte amurallada da cidade. As rúas que se disponían de forma irregular, eran estreitas e tortuosas, en moitos casos sen saída. Dentro da medina había certos elementos que destacaban respecto dos demais:

- A **alxama ou mesquita maior**, onde se realizaba a oración dos venres.
- O **zoco**, ou mercado.
- As **alfondegas** > almacéns de mercancías e aloxamento de mercadores
- O **hamman**, ou baños públicos.
- A **alcazaba** > recinto fortificado dentro da medina, sede de goberno.

2) Os arrabaldes eran os barrios habitados polas xentes mais humildes, e que se situaban fora do recinto da muralla.

F/ A CULTURA ISLÁMICA.

A civilización islámica foi moi importante no desenvolvemento cultural durante a Idade Media. Por un lado crearon un **crearon unha cultura propia** fusionando a raíz árabe coa dos pobos sometidos; por outro **actuaron de intermediarios entre oriente e occidente**, e **difundiron numerosos inventos**.

Os árabes destacaron en numerosos campos e gracias a eles chegaron a Europa numerosos descubrimentos.

- En **matemáticas** trouxeron da India a **numeración decimal**, incluíndo o número 0 que non existía na numeración romana.
- En **química**, desenvolveron procesos químicos como a **destilación** a partir de alambiques.
- No campo da **óptica**, descubriron e aproveitaron a capacidade de aumento das **lentes**
- Melloraron as técnicas de aproveitamento da auga, da produción de papel e a porcelana.
- Crearon **observatorios** para o estudo das estrelas, e **melloraron a navegación**. gracias ao perfeccionamento do **compás e do astrolabio**.
- En **medicina** construíron hospitais e escolas para a formación teórica e práctica dos médicos, **introduciron a anestesia para as ciruxías...**
- No campo das letras **financiaron grandes bibliotecas e centros de estudos** (madrasas), e publicáronse **multitude de libros** de poesía, viaxes, historia, xeografía, ou contos como a magnífica **"As mil e unha noites"**

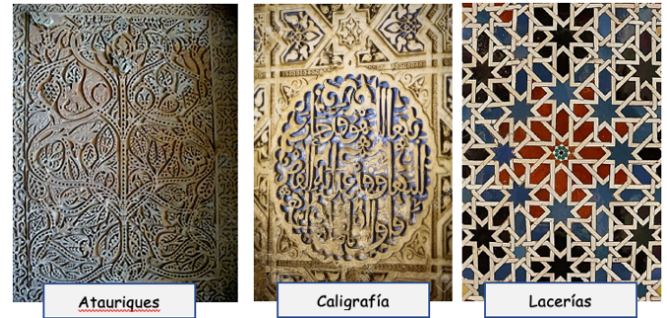
G/ A ARTE ISLÁMICA

ARQUITECTURA. Os edificios islámicos caracterízanse polo emprego de materiais pobres (ladrillo, xeso, madeira). Para armar a estrutura do edificio empregan columnas, piares e **arcos de ferradura**, que soportan cubertas alinteladas (planas) ou abovedadas. Así, no exterior resultan edificios sobrios e xeométricos; sen embargo, os seus interiores aparecen recubertos de mármore, azulexos ou madeira, dotando ao edificio de moita harmonía.



Arco de ferradura

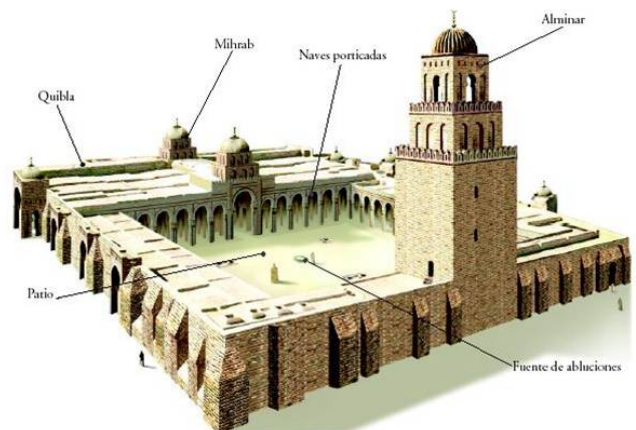
DECORACIÓN. Os musulmáns non decoraban os seus edificios con elementos figurativos. Preferían en cambio decorar con **azulexos con formas vexetais (atauriques)**, con **formas xeométricas entrelazadas (lacerías)** ou mesmo con inscricións en árabe (**caligrafías**).



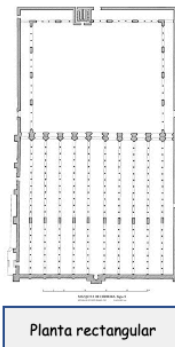
TIPOS DE EDIFICIOS. Os edificios mais destacados eran as mesquitas e os palacios:

A **mesquita** é o edificio onde rezan os musulmáns. A súa planta acostuma ser rectangular e divídese en **dúas partes**: o patio exterior e a sala de oración.

- O **patio** é un espazo aberto, rodeado por un pórtico. No centro hai unha **fonte** onde os fieis se lavan antes de rezar; nun dos seus lados está o **minarete**, ou torre dende onde se chama á oración.
- A **sala de oración** é un espazo cuberto, dividido en naves por columnas e arcos. Un dos seus muros, chamado a **quibla**, oríentase cara a cidade de A Meca; no centro dese muro hai un nicho, chamado **mihrab**, onde se garda o Corán; e xunto ao mihrab aparece o **mimbar**, que é o púlpito dende o imán (xefe relixioso) dirixe a oración.



Interior mesquita: mihrab e mimbar



Planta rectangular

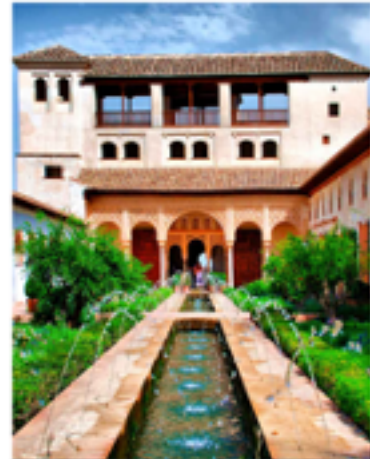


Vista exterior mesquita de Kairuan

Os **palacios** eran a residencia dos califas. Tiñan unha parte pública, onde se localizaba o salón do trono, e unha parte privada, onde se atopaban as súas habitacións. O mais destacado dos palacios musulmáns eran os **xardíns e as fontes de auga**, que ademais de frescor proporcionaban gran pracer para os sentidos (o olor das flores, o son das fontes...)



Palacio de la Alhambra, vista exterior, Granada.



Palacio de la Alhambra, Granada, patio de la acequia



Palacio de la Alhambra, Granada, vista interior,



Patio de los Leones, Palacio de la Alhambra, Granada